

samverkan vid en större händelse

förord

Tidigt 26 december 2004 fick flera SOS-centraler i landet påringningar från personer med anhöriga i Thailand. De flesta av dessa hade klarat sig utan skador och hade ringt hem för att lugna sina anhöriga. Därför kunde SOS Alarm tidigt vidta en rad förberedelser för de insatser som skulle behövas. Det var dock först när de som hade drabbats var på väg hem som flodvågskatastrofen kom in i SOS Alarms operativa verksamhet. Det fick effekt framför allt i storstadsområdena, men kom också att involvera resten av landet. I det läget innebar det en stor styrka att SOS Alarm har verksamhet över hela landet och dygnet runt.

Det totala antalet ambulanstransporter, ca 350, var inte extremt stort. Händelsen innebar dock att ett antal nya problem formulerades som krävde lösningar. Det var en stor händelse som inträffade utomlands med bristfällig information, vars konsekvenser omfattade hela landet och som var utdragen i tiden.

Tack vare en väl fungerande samverkan mellan berörda myndigheter fick de drabbade ett bra medicinskt och psykosocialt omhändertagande i Sverige. Landsting och kommuner mobiliserade i många fall resurser för säkerhets skull p g a svårigheter att få fram information om de hemvändandes antal och skador.

Denna rapport speglar händelseförloppet genom intervjuer med några av dem som deltog i omhändertagandet i Sverige. Fokus ligger på de frågeställningar som berör SOS Alarms ansvarsområde. Rapporten är ett komplement till SOS Alarms officiella rapport till Statens Flodvågskommission.

Jag vill tacka alla dem som har låtit sig intervjuas, men också alla de andra samarbetspartners och medarbetare som på ett hängivet sätt i samverkan försökte mildra effekterna av den stora flodvågskatastrofen runt årsskiftet 2004/05.

Sven-Runo Bergqvist

VD SOS Alarm

Grafisk form och produktion: Incitera
Text och foto: Kjell Åkerlund
Tryckt av Ljungbergs Tryckeri, Göteborg 2005

innehåll

form för nationell samverkan

4

Per Kulling, Socialstyrelsen

Tom Lundin, Socialstyrelsens kunskapscentrum för katastrofpsykiatri

Leif Zetterberg, Krisberedskapsmyndigheten

Christina Palm, UD

Jan Pie, SOS Alarm

Anders Klarström, SOS Alarm

operativ ambulanssamverkan

10

Hans Samnegård, Stockholms läns landsting

Per Lovéus, Uppsala läns landsting

Bengt-Olov Hammarlöf, Flygräddningen (ARCC)

Henrik Lundqvist, SOS Alarm

Hans Widmark, SOS Alarm

praktiska resurser för en utdragen händelse

14

Rolf Olsson, SOS Alarm

Mona Bergström-Ling, SOS Alarm

Britt Stålhandske, SOS Alarm

Nils-Erik Norin, SOS Alarm

Ove Dahlkvist, SOS Alarm

samlad lägesinformation regionalt och lokalt

18

Annika Hedelin, Västra Götalandsregionen

Per Örtenwall, Västra Götalandsregionen

Göran Harrysson, Region Skåne

Per Andersson, Uppsala läns landsting

Lars Engerström, SOS Alarm

Britta Rundström, Sveriges Kommuner och Landsting

Leif Markström, SOS Alarm, Luleå

Leif Lundgren, SOS Alarm, Örebro

Torbjörn Halldin, SOS Alarm, Karlstad

Sven-Runo Bergqvist, SOS Alarm

Ett nationellt samverkansforum mellan berörda myndigheter och organisationer etablerades genom initiativ från Socialstyrelsen och SOS Alarm. Detta bidrog till att skapa en naturlig knutpunkt för de nationella regionala och lokala myndigheter som berördes av den händelse som hade drabbat bl a Thailand.

form för nationell samverkan

Per Kulling, Socialstyrelsen

”Att någon tog det administrativa ansvaret var viktigt”

Arrangemangen och omhändertagandet på Arlanda, samarbetet mellan psykiatrisk katastrofledning (PKL) och grupper för psykiskt och socialt omhändertagande (POSOM) och med andra landsting för att få förstärkningsresurser fungerade alldeles utmärkt, säger chefen för Socialstyrelsens enhet för krisberedskap Per Kulling.

På kvällen 26 december kontaktades Per Kulling av Socialstyrelsens tjänsteman i beredskap (TIB). Denne hade blivit uppringd av Helge Brändström, anestesiläkare vid Norrlands Universitetssjukhus i Umeå och bl a utbildningsansvarig för det svenska nationella ambulansflyget.

– Utan att ha följt nyhetssändningarna kände jag att detta sannolikt var en stor händelse som skulle få omfattande

konsekvenser. Efter att ha diskuterat med Helge Brändström ringde jag UD och fick då bekräftat att något var på gång och jag informerade UD om vad Socialstyrelsen kunde bistå med. Därefter ringde jag SOS Alarm och bad dem att kontakta TIB i Stockholms läns landsting, Region Skåne och Västra Götalandsregionen med en uppmaning att ringa mig så att jag kunde informera dem om något skulle hända.

– På morgonen 27 december meddelade UD att ett flygplan med skadade från Thailand till Malmö skulle vidare till Arlanda. Det blev nu uppenbart att det behövdes ett nationellt forum för informationsutbyte mellan olika berörda aktörer.

SOS Alarms affärsområdeschef för SOS-centralerna i bl a Stockholm Jan Pie erbjöd sig att göra detta.

– Att någon tog det administrativa ansvaret var en viktig och nödvändig länk, säger Per Kulling. Sedan fungerade detta forum utmärkt när vi väl startat

det. Vi fick tillgång till kontaktnät och kontaktnummer om vi behövde få tag på en viss person och vi kunde sprida information på ett bra sätt. Men det var synd att inte alla berörda myndigheter och organisationer var med hela tiden.

– En viktig slutsats inför framtiden är att det bör finnas ett system – en knapp att trycka på – så att man enkelt kan få till stånd en samverkan. Allt ska finnas förberett med akutnummer och ingångar till alla berörda.

Per Kulling menar att vid en större händelse ska han kunna ringa till SOS Alarm på ett särskilt nummer och begära samverkanskonferens med de aktörer som han anger.

– Det kan inte vara så svårt att organisera, det behövs bara litet förberedelser. Och så bör det finnas ett sekretariat med någon som kan dokumentera dessa möten. Kanske ska man banda dem så att man kan gå tillbaka och se vad som har beslutats. Diskussioner förs nu mellan Social-

styrelsen och SOS Alarm om hur man skall kunna skapa ett sådant system som tillfredsställer Socialstyrelsens behov i dessa sammanhang.

Tom Lundin, Socialstyrelsens kunskapscentrum för katastrofpsykiatri

”Man måste göra något åt avsaknaden av en övergripande operativ ledning”

– Vi deltog i de telefonmöten som Per Kulling på Socialstyrelsen hade initierat och som hölls minst två gånger per dygn, berättar Tom Lundin, chef för Socialstyrelsens kunskapscentrum för katastrofpsykiatri (KCKP). Dessa möten, som Per Kulling eller någon av hans närmaste medarbetare ledde, administrerades av SOS Alarm. Det var ett bra initiativ eftersom alla parter på så sätt kunde få en överblick över hur det fungerade i de tre stora sjukvårds-

regioner till vilka de drabbade förväntades anlända.

– Överhuvud taget fungerade samarbetet med SOS Alarm rörande operativa insatser utmärkt. SOS Alarm har mer än många andra instanser i samhället en operativ kapacitet eftersom man alltid ligger i frontlinjen.

– I telefonmötena deltog en lång rad myndigheter och UD, men med mycket skiftande personal. Sjukvårdsregionerna, KBM, Socialstyrelsen, KCKP, SOS Alarms centrala och operativa delar och de flesta andra hade dock god personkontinuitet och samverkade mycket bra, trots att det inte fanns någon övergripande operativ ledning, vilket var den absolut största bristen. Denna avsaknad av en övergripande operativ ledning måste man göra något åt. Det sade man redan för tio år sedan i samband med Estonia-katastrofen, då jag också var med.

På nyårsdagen sände KCKP en specialistgrupp med vuxen- och barnpsykiatrer, psykologer, kuratorer och

företrädare för Sjukhuskyrkan i Sverige till Bangkok och Phuket, som fick mycket erfarenheter.

Enligt Tom Lundin behöver en eventuell nationell ledning inför kommande händelser förberedas. Vidare bör varje landsting ha en psykiatrisk insatsgrupp med en sådan sammansättning som med kort varsel kan ge sig iväg – även utomlands.

– Om samtliga landstingsområden har detta och något händer så bör man i alla fall kunna organisera ett par sådana grupper, även om inte alla kan ställa upp samtidigt.

---

*Leif Zetterberg,
Krisberedskapsmyndigheten*

”SOS Alarm fungerade som spindeln i nätet”

– Krisberedskapsmyndigheten (KBM) är främst en myndighet som svarar för planering och andra förberedelser inför kriser. Vid den här akuta händelsen med starka inslag av operativ karaktär lämnade vi lägesredovisningar till regeringen vilket också är vår uppgift vid allvarliga kriser. I den här rollen, som närmast kan beskrivas som ett stabsorgan till regeringen, var vi osäkra på vad som förväntades av oss som ”icke-operativ” myndighet, säger Leif Zetterberg, utredare på KBM:s krishanteringsenhet. Dessutom tog det – som för så många andra – ett tag innan vi förstod hur stor denna händelse var. Vi saknade också

en del rutiner för att hantera denna situation utan fick utarbeta sådana efter hand.

– Vid de möten som Socialstyrelsen ledde med representanter för myndigheter och organisationer från hela landet fungerade SOS Alarm som ett slags spindeln i nätet. Mötena var föredömligt ordnade och vi blev kontinuerligt uppdaterade om vilka som deltog. Tack vare dem fick vi den samordning som var absolut nödvändig. SOS Alarm skötte kontaktlistor, upp-ringning etc. Det var ordning och reda och man fick klara direktiv om när nästa möte skulle äga rum och hur man skulle koppla upp sig.

Leif Zetterberg menar dock att rutinerna bör förbättras inför framtiden. Nu gick för mycket ad hoc och den mötesplats som Socialstyrelsen och SOS Alarm arrangerade tillkom för att de båda behövde ha kontakt med sjukvårdsansvariga. Med tiden utökades mötena med flera andra myndigheter och de frågor som diskuterades kom också att handla om mycket annat än just sjukvård.

– Men nästa gång det händer något måste det finnas en mötesplats färdig och någon som ansvarar för den. Den ska inte komma till på stundens ingivelse. Det måste också vara klart vad som förväntas av oss. Våra möjligheter att få fram bra underlag till regeringskansliet beror på hur väl och hur ofta kommuner, landsting, länsstyrelser och andra myndigheter kan leverera underlag, vilket i sin tur förutsätter tydliga frågor.

Christina Palm, UD

"Besluts- och informationsordningen måste tydliggöras"

– 26 december kl. 06.28 väcktes jag av vår konsulära jour som meddelade att Thailand hade drabbats av en över-
svämning, berättar Christina Palm, chef för UD:s konsulära grupp. Det var högsäsong för turismen till Thailand och vi visste att vi kunde ha så många som ca 20 000 svenskar i området. På UD satte vi omedelbart in konsulära tjänstemän och öppnade regeringskansliets växel. Ytterligare medarbetare kontaktades liksom ambassaderna i Bangkok, Colombo, Kuala Lumpur, New Delhi m fl, Rikskriminalpolisen, ID-kommissionen, Räddningsverket, Socialstyrelsen, SOS-International, Euro-Alarm etc.

Den 27 december kontaktade Christina Palm åter Socialstyrelsen och man enades om att varje aktör endast borde ha en kontaktpunkt. Eftersom omhändertagande i Sverige inte är UD:s ansvar stödde man en ordning med SOS Alarm som samordnare för att möjliggöra att information snabbt nådde ut till landsting, kommuner och andra relevanta myndigheter.

– Enligt min uppfattning fungerade mottagandet vid ankomsten till Sverige bra och de som anlände fick den hjälp som de behövde. Det fanns polis på Arlanda, Sturup och Landvetter som registrerade dem som anlände med flyg från Thailand. Detta gjordes eftersom det inte fanns några passagerarlistor att tillgå, då det rådde fullt kaos vid

ombordstigningen i Bangkok och Phuket. Representanter för UD fanns också på Arlanda liksom ambassadpersonal på många flygplatser, Bangkok, Phuket, Dubai, Köpenhamn, Oslo, Helsingfors m fl.

– Vidare hade kommunerna sina POSOM-grupper redo att ta emot återvändande och ge dem psykosocialt stöd. Många kommuner kontaktade mig för att få fullständiga personuppgifter inklusive hemvist och eventuella skador på dem som anlände, men sådana uppgifter gick inte att få fram under rådande omständigheter. För att kommunerna skulle kunna planera sitt mottagande försökte vi t ex att via charterbolagen få kabinpersonalen att under resan samla in uppgifter från passagerarna på en särskild blankett. Denna skulle sedan faxas till UD och flygplatserna i god tid före landning men det fungerade aldrig.

– Vid en så stor katastrof som den som bl a drabbade Thailand sätts många regler ur spel. Det blir nödvändigt att snabbt fatta beslut och då menar Christina Palm att den tillfälliga krisorganisation som måste tillskapas anpassas till katastrofens art och storlek och möjliggör att omedelbara beslut fattas allteftersom olika frågeställningar dyker upp.

– En viktig erfarenhet av flodvågs-katastrofen är också att den besluts- och informationsordning som bör gälla i sådana här situationer renodlas och tydliggöras. Vidare bör UD inrätta konsulära beredskapsgrupper som snabbt kan åka ut till krisorten. Förutom två sådana grupper på departementet bör ett 20-tal ambassader på strategiska platser i

världen ha en tjänsteman öronmärkt som på kort varsel kan ge sig iväg till ett krisområde i regionen. Det är också viktigt att tjänstemännen både på departementet och vid våra utlandsmyndigheter får mer utbildning i kris-
hantering samt ett effektivt arbetsverktyg att bl a användas i en sådan här kris-situation, nämligen ett globalt on-line databassystem.

Jan Pie, SOS Alarm

"Det gällde att snabbt få en gemensam bild"

– För min del började det med att jag 26 december på kvällen blev uppringd av driftsledare Mona Bergström-Ling på SOS-centralen i Stockholm, berättar Jan Pie, chef för SOS Alarms affärsområde Storstad. Eftersom jag inte hade följt nyheterna var detta första gången jag hörde talas om händelsen i Asien. Jag kontaktade Ove Dahlqvist som är ansvarig för SOS Alarms ambulansprocess samt företagets chefläkare Lars Engerström för att diskutera vilka återverkningshändelser kunde få på Sverige.

En timme senare beslutade Jan Pie att SOS Alarm skulle gå upp i Gul stabsberedskap, vilket bl a innebar att alla SOS-centraler instruerades att kontakta "sina" respektive kommuners POSOM-grupper och informera dem om att något var på gång.

– Dagen därpå, 27 december, tog jag kontakt med Per Kulling på Socialstyrelsen för att efterhöra intresset för

”Under den operativa fasen hölls dessa telefonkonferenser två gånger om dagen”

ett nationellt samverkansforum. Jag tog även kontakt med Christina Palm på UD och Tom Lundin på Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri (KCKP).

Kl 10 samma dag höll detta nationella samverkansforum sin första telefonkonferens rum med företrädare för Socialstyrelsen, UD, KCKP, TIB i Västra Götalandsregionen, Region Skåne och Stockholms läns landsting samt SOS Alarm. Denna och följande konferenser försågs av SOS Alarm med konferensnummer, kallelser, kontaktlistor etc medan Socialstyrelsen svarade för ordförandeskapet. Under den operativa fasen hölls dessa telefonkonferenser två gånger om dagen – kl 10 och kl 15.

– Det gällde att så snabbt som möjligt komma fram till en gemensam bild av läget. Många frågor ställdes och många olika problem löstes. Sedan växte gruppen eftersom vissa frågeställningar berörde andra myndigheter och organisationer, t ex polisen och Luftfartsverket. SOS Alarm åtog sig att kontakta dessa.

Andra organisationer fick höra talas om telefonkonferenserna och bjöd in sig själva. SOS-centralen i Stockholms blev den centrala ingången för instruktioner och information rörande ankommande flyg, passagerare m m. Övriga SOS-centraler spred denna vidare till TIB i respektive landsting, kommunernas POSOM-grupper etc.

Eftersom huvuddelen av all hemtagning kom att ske via Arlanda fick Stockholm den största belastningen och blev centralpunkt för all hantering. Stockholms läns landstings stab för central medicinsk katastrofledning (CMKL) förfogar över särskilda lokaler på SOS-centralen i Stockholm. Härifrån bedrevs huvuddelen av allt stabsarbete rörande mottagning och vidare transport av dem som anlände från Thailand.

– Landstinget (CMKL) ansvarade för frågor kring behov av och tillgång till sjukvårdsvårdresurser medan SOS-centralens stab fokuserade på ambulanslogistik och planerade alla sekundär-

transporter med landsvägsambulans, ambulansflyg eller helikopter etc. Vi skötte också allt rörande lokalerna, mobiltelefoner, passerkort, pennor, papper, mat, kaffe, städning, toaletter etc så att staberna kunde fokusera på sina uppgifter.

SOS Alarm genomförde en inventering av antalet tillgängliga ambulanser i landet som gav 60 ambulanser varav 45 behövdes. Därefter skapades en ambulansdepå med 30-40 ambulanser vid Räddningsverkets skola i Rosersberg nära Arlanda.

– Flera nationella sekundärtransporter utfördes med flygplan och helikopter, berättar Jan Pie. Logistikfunktionen för dessa sköttes av SOS-centralen i Göteborg eftersom Västra Götalandsregionens prehospitala medicinska katastrofledning (PMKL) fått ansvaret för de medicinska bedömningarna av dessa.

Anders Klarström, SOS Alarm

"Informationen blev tillgänglig i landets alla delar"

– Från 27 december kl 07, då affärsområdeschef för Storstad Jan Pie kontaktade mig och fram till 5 januari var jag i tjänst hela tiden, berättar Anders Klarström vid SOS Alarms VD-stab. Jag var delvis chef för affärsområdena Syd och Mitt, dels ansvarig för media- och informationsfrågor externt och internt i den krisledningsgrupp för flodvågskatastrofen som SOS Alarm hade bildat.

SOS Alarms intranät, som nås av alla medarbetare i landet, spelade en viktig roll som informationsbärare under flodvågskatastrofen.

– Allt eftersom ledningen fattade beslut ställde jag samman information på intranätet. Det blev på det sättet blev en extremt snabb intern kanal.

Information som blev tillgänglig i landets alla delar. Här fanns också information från annat håll, bl a från regeringens presskonferenser och telefonnummer som allmänheten kunde ringa. Vi hjälpte också Västra Götalandsregionen och jourhavande Präst att sprida kunskap om tillfälliga telefonnummer med anledning av händelsen.

Under de dygn som hemtagningen av resenärer från katastrofområdet pågick fungerade intranätet som ett komplement till alla fax och det mejl-system som etablerats i varje trafikrum. Dess betydelse i detta sammanhang kommer att utvärderas.

Genom att händelsen berörde i stort sett hela landet fanns behov av en operativ samordning på nationell nivå av ambulanstransporter m m för hemvändande. En ambulanspool byggdes upp i Rosersberg nära Arlanda med hjälp av fordon från en stor del av övriga Sverige. Den kunde avlasta Stockholmscentralens normalt ansträngda ambulansläge under nyårshelgen. På samma sätt fick SOS Alarm snabbt ett operativt ansvar för koordinationen av sekundära lufttransporter.

operativ ambulanssamverkan

---

*Hans Samnegård,
Stockholms läns landsting*

"Ambulansdepå - en av framgångsnycklarna"

Jag har stor erfarenhet från fältet av konflikter och katastrofer och tror att jag kunde göra mig en bild av hur det såg ut där nere i Thailand efter flodvågs-katastrofen, säger Hans Samnegård, chefsläkare i Stockholms läns landsting och en av tre chefer för staben för central medicinsk katastrofledning (CMKL) under hemtagningen av svenskar efter flodvågs-katastrofen. Jag är stolt över att slutresultatet efter omständigheterna blev så bra.

– Men det fanns inslag av tur i eländet också genom att hela ledningscentralen hade tränat bara en månad tidigare. Från den övningen hade vi kunnat dra en hel del slutsatser, göra korrigeringar och vidta förbättringar lagom till händelsen i Asien. Vidare inträffade händelsen

under jullovet, då det är lägre beläggning på sjukhusen. Därför kunde vi ta oss an patienterna från Thailand utan att andra patienters vårdbehov blev eftersatta.

– Samarbetet med SOS Alarm fungerade också mycket bra. De var både tjänstvilliga och kreativa. Det var t ex de som föreslog att räddningsskolan i Rosersberg skulle användas som ambulansdepå, vilket visade sig vara en av framgångsnycklarna. Den fick stor betydelse eftersom vi hela tiden hade 30-35 ambulanser och ett par sjukvårdsgrupper från andra län som ju inte gärna kunde stå ute på Arlanda och frysa dygnet runt. Nu kunde vi t ex ordna med varm mat och inkvartering i Rosersberg.

Samtidigt tycker Hans Samnegård att vissa detaljer behöver finslipas inför framtiden. Genom att man var igång under en så relativt lång period blev det t ex problem med uthålligheten, vilket gjorde att man tvingades kalla in medarbetare utan tidigare erfarenhet av arbete i ledningscentral.

Men eftersom alla andra var så kunniga kunde de stötta dessa personer, så det fungerade bra trots allt. Jag är också mycket nöjd med själva formeringen av resurser. SOS Alarm ställde upp på alla sätt.

Per Lovéus, Uppsala läns landsting

”Rosersberg avlastade staben i Stockholm”

När flygplan anlände till Arlanda skickade den operativa ledningen där en begäran om det antal ambulanser som kunde behövas till SOS Alarm i Stockholm. De ringde till oss varefter vi skickade det begärda antalet enheter till Arlanda, berättar Per Lovéus, avdelningschef vid ambulanssjukvården i Uppsala och en av de ansvariga för ambulansdepån i Rosersberg. Vi såg också till att ambulansbesättningarna i

väntan på uppdrag hade någonstans att sova och äta och kunde ha sina motorvärmare inkopplade så att de kunde ge sig iväg med mycket kort varsel.

Vi hade genomgångar med ambulansbesättningarna varje dag varannan timme från kl 09 till kl 23. Då lämnade vi aktuell information om flygtider, förväntade ankommande plan, förväntat antal skadade, tillgängliga resurser i övrigt samt om kontakter med deras egna landsting beträffande avlösning m m.

Antalet enheter på Rosersberg pendlade mellan en och 35 beroende på belastningen på Arlanda. De kom från bl a Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Uppsala, Gävleborgs och Västernorrlands län. Vidare fanns ett antal enheter i Uppsala och Södermanlands län i beredskap som med ganska kort varsel kunde ta sig till Rosersberg.

Vi rapporterade fortlöpande till staben i Stockholm när ambulanser anlände så att de hela tiden skulle veta vilka enheter som fanns på plats samt

när den brytpunktsansvariga personalen gjorde skiftbyten. Det skedde via två fasta reservtelefonlinjer ut samt egna mobiltelefoner. Vi hade även en satellittelefon i reserv för kontakten med Ledningsambulansen på Arlanda, men den behövde aldrig användas.

Per Lovéus vill ge en stor eloge till Räddningsverkets personal på Rosersberg som ställde upp och ordnade logi, sängkläder, duschmöjligheter, mat, kaffe etc.

---

*Bengt-Olov Hammarlöf,
Flygräddningen (ARCC)*

”Alla tunga helikoptrar ställdes i beredskap”

På kvällen den 29 december frågade en helikopternavigatör i beredskap på Berga i Stockholms södra skärgård om vi skulle utföra några patienttransporter när flygplanen från Thailand började

att anlända, berättar Flygräddningens (ARCC) chef Bengt-Olov Hammarlöf. Inför den eventualiteten kontaktade vår räddningsledare vakthavande befäl i försvarsmakten och helikopterflottiljens operationsledning för att få fram extra helikoptrar.

Eftersom ingen kände till hur stort behovet var ställdes alla tillgängliga tunga helikoptrar med besättningar i tvåtimmarsberedskap från 31 december kl 12, dvs sju helikoptrar utöver de fem som normalt finns – tre från försvarsmakten och två civila i Sundsvall och Visby.

Mina kontakter med SOS Alarm gick via SOS-centralen i Göteborg och de fungerade bra. Den viktigaste erfarenheten av den här händelsen är annars att man kanske bör öva eller spela någon typ av stabsfunktion mellan Beredskapsenheten i Västra Götalandsregionen (PKMC) och SOS Alarm så att man har sina roller utklarade i förhållande till oss när det gäller vidaretransporter.

Henrik Lundqvist, SOS Alarm

”Göteborg reserv för Stockholm vid väderproblem”

När jag 27 december fick ett fax från SOS Alarms chefläkare Lars Engerström började vi att dokumentera händelsen eftersom vi antog att den kunde påverka oss, berättar Henrik Lundqvist, tf platschef på SOS-centralen i Göteborg. Vidare informerade vi Beredskapsenheten i Västra Götalandsregionen (PKMC) m fl. Nästa dag samlades vi till en stabsgenomgång. Då hade vi fått information om att många skadade svenskar var på väg hem med flygplan som främst skulle landa på Arlanda.

– Vår uppgift var att ta emot dem som skulle till Västra Götalandsregionen. Om vädret blev dåligt på Arlanda skulle dessutom all hemvändande trafik styras över mot Göteborg. Därför skulle vi även vara beredda att dels sköta

sekundärtransporter därifrån, dels ta emot stabsresurser från Stockholm.

På grund av närheten till och täta kontakter med Flygräddningen (ARCC) tog man vidare på sig att samordna samtliga sekundärtransporter med flyg inom riket. PKMC lade sina beställningar på SOS-centralen varefter man där förmedlade dem den ordinarie vägen. Transport med civila flygambulanser via SOS-centralen i till Skellefteå och militära transporter via ARCC. Två gånger per dag deltog SOS-centralen i PKMC:s stabsgenomgångar.

Tack vare tidigare personkännedom och upparbetade kontakter fungerade samarbetet mellan Beredskapsenheten i Västra Götalandsregionen och oss bra, säger Henrik Lundqvist. Jag saknade dock någon form av samverkansperson på Arlanda, framför allt på nyårsdagens morgon, då det uppstod oklarheter. Vi hade en helikopter som inte fick sina patienter och en som på grund av vädret inte kunde flyga till Örebro. Vi ville använda

den för en annan transport, men den hann tyvärr iväg på ett annat uppdrag.

– Även denna gång gjorde vi samma erfarenhet som vi alltid gör vid kriser, nämligen att man ska använda de ordinarie vägarna så mycket som möjligt. Hela min plan gick också ut på att använda de ordinarie beställningsrutinerna, men att öka på med litet mer resurser.

Hans Widmark, SOS Alarm

”Patientinformation gick inte att få fram”

SOS-centralen i Skellefteå, som svarar för dirigeringen av flygambulanser i Sverige, fick tidigt kännedom om flodvågskatastrofen. 26 december på morgonen fick den ett samtal från en person som vidarebefordrade ett meddelande från en anhörig i Thailand om att en stor katastrof hade inträffat.

– När information började nå ut om händelsen talade man om ca 30 000 svenskar i området där nere, säger Hans Widmark, platschef på SOS-centralen i Skellefteå. Då slog det mig att det för Västerbottens del skulle innebära ca 700 personer av vilka kanske 50 var döda, 100 lindrigt skadade och 50 svårt skadade. ”Det kommer att bli mycket jobb!” tänkte jag.

– Vi trodde att vi skulle få uppgifter på hur många och i vilket skick de patienter skulle vara som skulle sekundärtransporteras med sjuktransportfordon. Vår målsättning var att vi skulle ha den informationen innan de landade på Arlanda eller Landvetter så att vi visste vilken typ av transporter som behövdes och hade möjlighet att planera därefter. Men den informationen gick inte att få fram på situationen ombord på de anländande flygplanen. Under tiden 27 december – 5 januari, kände vi till 14 ambulansflyg varav fem med anknytning till Norrland. Därför blev vår roll begränsad.

”Vi hade fått information om att många skadade svenskar var på väg hem.”

Stabsresurser kunde ställas till förfogande i form av lokaler, administration etc. Särskilda staber upprättades vid SOS-centralerna i Stockholm och Göteborg för ambulanslogistik, beredskapsplanering, information och personalförsörjning. En teknisk dygnet-runt-jour etablerades för att minimera risken för tekniska störningar. Vakthavande driftchef och platschef dygnet runt infördes på SOS-centralerna i Stockholm och Göteborg.

praktiska resurser för en utdragen händelse

Rolf Olsson, SOS Alarm

”Vi hade bara en månad tidigare genomfört en katastrofledningsövning”

Enligt SOS Alarms avtal med Stockholms läns landsting om prioritering och dirigering av ambulanser ska SOS-centralen i Stockholm förstärka landstingets stab för central medicinsk katastrofledning (CMKL) när den så önskar samt när den går upp i dygnet-runt-beredskap, vilket skedde med anledning av flodvågs-katastrofen. CMKL förfogar över lokaler i centralen och övar i dessa en gång i månaden.

– 26 december på kvällen informerade driftledaren mig om vad som hade hänt och att hon enligt sina instruktioner hade kontaktat affärsområdeschef Jan Pie och meddelat denne att något stort var på gång, berättar Rolf Olsson, platschef på SOS-centralen i Stockholm. På eftermiddagen 27 december gick

CMKL och SOS Alarm upp i gul beredskap och nästa dag kl 05.30 gick vi upp i röd beredskap.

– I CMKL-staben bidrog vi med en ambulansdirigeringsenhet med en eller två dirigenter och en stabschef från SOS Alarm med sjukvårdsbakgrund. Vi hade också en samverkansperson mellan staben och SOS-centralen, där vi hade dubblerat med driftledare dygnet runt. Dessutom avdelades en SOS-operatör till att kontinuerligt uppdatera ankomst-tiderna för inkommande flyg.

Därutöver försåg SOS-centralen staben med frukost, lunch, middag, nattmat, kaffe, dryck, frukt etc samt med tillträdeskort till anläggningen och telefoner eftersom mobiltelefoner inte fungerar i lokalerna som ligger under jord. Vidare skulle lokalerna städas, det skulle finnas tillgång till kontorsmateriel och dator etc. Fr o m 31 december stod SOS-centralen också för värdskapet vid CMKL:s dagliga presskonferenser kl 13.

– Vi hade tur i oturen eftersom vi bara en knapp månad tidigare hade genomfört den mycket välplanerade katastrofledningsövningen ”Ossian” 1 tillsammans med landstinget, säger Rolf Olsson. Övningen, som arrangerades av Södersjukhusets DEMC (Disaster Emergency Medical Center), hade scenarier med parallella händelser som var svåra att hantera och där alla ställdes på hårda prov. Då framkom bl a att personella resurser som vi tidigare hade trott skulle räcka var otillräckliga.

Mona Bergström-Ling, SOS Alarm

”Arbetet löpte bra med tanke på att det som mest handlade om drygt 40 extra ambulanser”

Som en av åtta ordinarie och extrainkallade driftsledare på SOS-centralen i Stockholm medverkade Mona

Bergström-Ling i CMKL:s stabsrum för att hjälpa de SOS-operatörer som där dirigerade och koordinerade ambulanser.

– Vi höll reda på när flygen från Thailand skulle landa, hur många sjuka som fanns ombord, hur många ambulans- eller sjuktransporter som behövdes och att det fanns tillräckligt med fordon på plats. Med hjälp av landstingen kontrollerade vi även vilka platser som fanns på sjukhusen och såg till så att inget sjukhus fick för många patienter. – Arbetet löpte på bra med tanke på hur många enheter det handlade om. Som mest hade vi drygt 40 extra ambulanser på Rosersberg och Arlanda. När man på Arlanda behövde bilar så skickade vi fram dem från Rosersberg och sedan vidare till sjukhus. De flesta landsting bidrog med extra resurser.

Enligt Mona Bergström-Ling var den största svårigheten att veta att man hade tillräckligt med resurser på plats, inte minst med tanke på att alla flygplan som anlände inte var föranmälda. De tider

som Luftfartsverket angav stämde inte alltid. Därför tvingades man att stå i ständig kontakt med flygledartornet. I början visste man heller inte hur många skadade som kom med varje plan. Därför måste man ofta ligga i överkant med resurser för att de säkert skulle räcka.

Britt Stålhandske, SOS Alarm

”Gott om ambulansresurser”

Vårdutvecklare Britt Stålhandske ingick i CMKL:s stab som representant för SOS-centralen i Stockholm.

– Arbetet var mycket mångfacetterat och med många frågeställningar. Vi hade ett mycket bra samarbete med landstinget. Jag tror att de kände ett stort stöd från SOS Alarm. Man lyssnade till våra förslag och anpassade ofta sina beslut till våra bedömningar.

”Det är viktigt att denna typ av samverkan är reglerad och inövad”

Det kändes som att de hade förtroende för vår kompetens.

– Stundtals fick vi jobba mycket långa pass, men i stort sett gick det mycket bra. Det gällde att hitta kontaktvägar och att känna sig trygg i sina olika roller samt att reda ut vad landstinget skulle göra och vad SOS Alarm skulle göra så att vi inte gjorde samma sak. Det tog ett par dygn att reda ut men sedan ”satt” rollerna.

När det gällde tillgången till ambulanser valde vi att tidigt begära hjälp. Vi fick signaler från hela landet om att vi skulle höra av oss vid behov, så det var lätt att få tag på resurser – de var på väg inom en timme. Det som pågick på Arlanda påverkade heller inte Stockholms ambulanssjukvård, för vilken nyårsaftonsdygnet är den svåraste helgen.

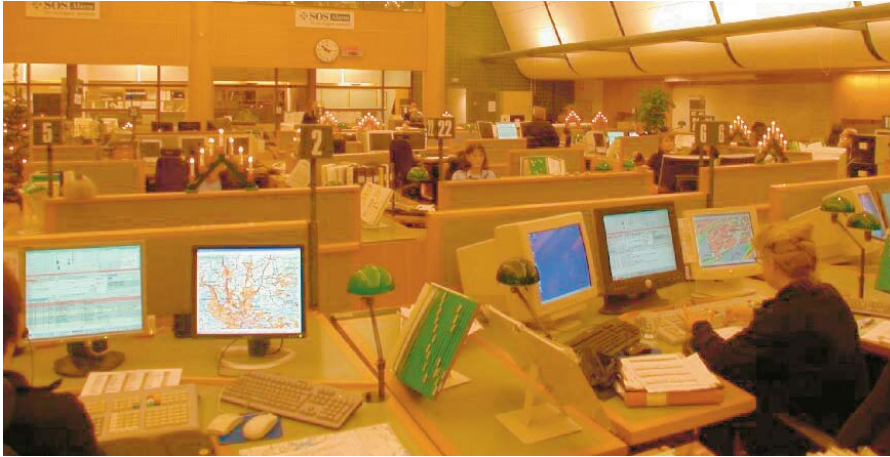

Nils-Erik Norin, SOS Alarm

”Ny typ av händelse kräver ändrade förhållningssätt”

– SOS Alarm och Socialstyrelsen skapade ett informellt informationsforum men ingen kunde fördela ansvaret för att få en snabb beslutsordning, säger Nils-Erik Norin, ansvarig för 112 och Räddning vid SOS Alarm. Den här gången gick det ändå bra eftersom det var ett långsamt förlopp, men nästa gång kan det behövas betydligt snabbare hantering. Då kommer det att krävas en mycket tuffare resursprioritering.

När det gäller dokumentation vid denna typ av samverkan menar Nils-Erik Norin att det också finns behov av regler. Erfarenheterna visar att det förekom uppgifter som inte hörde hemma på internet. Därför är det viktigt att denna typ av samverkan är reglerad och inövad.

– Jag tror att vi kan administrera den samverkansteknik som en sådan här konstellation behöver – skaffa och upprätthålla den, utbilda oss själva och använda den i kombination med konventionella tjänster och även i vårt eget arbete. Det är ju den här typen av kommunikationstjänster som SOS Alarm dagligen arbetar med.

– SOS Alarm sitter på oerhört mycket information och förfogar över en stor verktygslåda med tekniska hjälpmedel för att tillgodose olika typer av stabs- och sambandsbehov. Det har varit tydligt också vid andra större händelser. Vi kan meddela om hemtjänsten har problem, om det är brist på syrgastuber hemma hos någon, om någon måste ha dialys och har svårt att komma till sjukhus etc. Denna samlade bild har SOS Alarm eftersom företaget sitter som spindeln i nätet. För att detta ska komma till sin rätt måste dock SOS Alarms roll förtydligas och klargöras.

Ove Dahlkvist, SOS Alarm

”Behovet av intern chefsförsörjning bör ses över”

Enligt Ove Dahlkvist, ansvarig för vårdfrågor inom SOS Alarm, är den viktigaste erfarenheten från flodvågskatastrofen att SOS Alarm, som så ofta tidigare när en större händelse har inträffat, fick en tydlig roll som spindeln i nätet tillsammans med samverkande myndigheter.

– Därför måste vi se till att vi har en beredskapsstyrka som vet att när en större händelse inträffar ska detta dras igång enligt plan med utpekade funktioner och personer. Vi ska kanske också ha någon typ av beredskapsnivåer som alla känner till innebörden i. Nu skedde ändå mycket på naturlig väg. Vi träffade rätt i kontakterna och alla ställde upp, så det fungerade mycket smidigt. Det ligger kanske i SOS Alarms sätt att arbeta operativt.

– I detta bör också ligga att en modell för intern chefsförsörjning för händelser som pågår under lång tid. När det gäller den operativa delen så har SOS Alarm vältränade medarbetare och SOS-operatörer i beredskap. SOS-centralerna kan också låna SOS-operatörer från varandra.

Översiktlig lägesinformation som förmedlades i den egna organisationen via intranät fick stor betydelse. Utan att släppa på sekretesskraven kunde SOS Alarm redovisa det aktuella läget till stöd för länsstyrelser, räddningstjänster, lokala POSOM-grupper m fl. Många olika befattningshavare kontaktade SOS-centralerna för att erhålla eller lämna information. Lokala samverkansgrupper höll möten regelbundet på SOS-centralerna.

samlad lägesinformation regionalt och lokalt

---

*Annika Hedelin,
Västra Götalandsregionen*

**”SOS-centralen i Göteborg
fungerade som en spindel i nätet
för sekundärtransporterna”**

– Utöver ansvaret för Västra Götalandsregionens samordning och ledning vid denna händelse fick vi Socialstyrelsens uppdrag att samordna och koordinera sekundärtransporter av alla svenskar som kom med ambulansflyg till Sverige, berättar Annika Hedelin, chef för Västra Götalandsregionens prehospitalt och katastrofmedicinskt centrum (PKMC) och tjänsteman i beredskap (TIB) under hemtagningen av svenskar efter flodvågs-katastrofen.

– Jag har erfarenhet från bl a branden på Scandinavian Star och discoteksbranden i Göteborg. Varje händelse är unik, men detta var första gången som vi arbetade med en händelse utanför

Sverige. Vi är nöjda med våra insatser. Vi försöker att rannsaka oss och det finns saker som vi ska titta på, men det är mest praktiska detaljer i vårt eget stabsarbete. Annars tycker vi att det fungerade mycket bra. Man kan möjligen ha synpunkter på den initiala informationen från centrala myndigheter, men man måste komma ihåg hur läget var innan man börjar kritisera. Händelsen hade inträffat 15 flygtimmar bort och ingen visste något.

Under tsunamihändelsen var det regional medicinsk katastrofledning (RMKL) som var igång och hade ledningsansvar i Västra Götalandsregionen. Som TIB fick Annika Hedelin larm från SOS Alarm redan söndagen 26 december i samband med att Socialstyrelsen sökte henne. Samma kväll informerade hon SOS Alarm om vad som skulle kunna ske i Västra Götalandsregionen.

– Därefter fick vi mycket hjälp med koordinering av transporter för de hemvändande i ambulansflyg.

Vi träffades flera gånger om dagen och gick igenom vad vi skulle göra för att få det att flyta. Våra kommunikationer gick vid SOS-centralen i Göteborg som sedan skötte kontakterna med övriga centraler. Någon enstaka gång talade vi även med SOS-centralen i Skellefteå samt med Flygräddningen. SOS-centralen i Göteborg fungerade som en spindel i nätet för transporter, vilket var stor hjälp för oss.

Diskussioner har förekommit att Västra Götalandsregionen ska få ansvar att koordinera sekundärtransporterna inom Sverige. I samband med flodvågs-katastrofen fick vi ta detta samordningsansvar redan nu, trots att vi inte var riktigt förberedda för det och t ex inte visste vilken SOS-central som vi skulle samarbeta med. Men med facit i hand fungerade samarbetet mycket bra med korta kontaktvägar. Nästa gång en nationell händelse inträffar så vill vi nog arbeta på samma sätt igen. Det var också bra att SOS Alarm tog ett koordineringsansvar och skickade ut information till

alla berörda. Det gjorde att vi bara behövde kommunicera med en mottagare, som sedan skickade informationen vidare.

Per Örtenwall, Västra Götalandsregionen

”Rutiner behöver utvecklas för att föra över passagerarlistor”

– 27 december fick vi i uppdrag av Håkan Österhed, chef för Luftfartsverkets lufttransportledning, att samordna sekundärtransporterna av patienter när de landade i Sverige, berättar Per Örtenwall, beredskapsöverläkare vid Västra Götalandsregionen. De allra flesta kom med flyg till Arlanda och de som hörde till Stockholms läns landsting skulle vara dess ansvar, men för dem som hörde hemma utanför Stockholms län skulle vi ordna sekundärtransport.

– Det nationella ambulansflygets två MD-maskiner skulle gå från Arlanda till

Phuket för att hämta skadade svenskar. För att begränsa antalet mellanlandningar skulle man först i Bangkok mönstra på medicinsk personal samt utrustning som hade flugits ner reguljärt. Vi ville att man redan i Phuket skulle lasta ett plan för Arlanda med stockholmare, mälardalsbor och norrlänningar medan ett skulle lastas för Landvetter med passagerare från syd- och västsverige. Men även Bangkok hade många skadade svenskar, varför det ena planet fick stanna där medan den andra fortsatte till Phuket. Därför gick också båda planen till Arlanda för sekundärtransport därifrån.

Efterhand växte Västra Götalandsregionens uppdrag. I Oslo ställde utrikesdepartementet ett plan från Braathens med sjukvårdspersonal till svenska UD:s förfogande. Samma sak skedde med en maskin från Iceland Air och personal från Reykjaviks sjukhus. En SAS-maskin landade på Kastrup med ett antal svenskar ombord och blev också en del av det nationella

ambulansflyget, liksom Volvo-Ericssons direktionsplan som också ställdes till UD:s förfogande. SOS Flygambulans hade också två maskiner, men de användes främst för inrikes transporter och beställdes enligt gängse rutiner.

– Sedan kom en patient med tysk militärflygambulans till Köln som skulle sekundärtransporteras till Sverige, vilket innebar att vi inte längre enbart skulle tillhandahålla och koordinera sekundärtransporter inom riket, säger Per Örtenwall. Två skadade kom med franskt militärflyg till Charles DeGaulle som vi också fick ta hand om.

– Vi hade stora svårigheter med passagerarlistorna. Vi fick dem egentligen aldrig från Thailand. De första flygen skulle försöka faxa dem från New Dehli, men det misslyckades, så det var först när de mellanlandade i Dubai som vi fick passagerarlistor, som för övrigt inte var helt korrekta. En del som hade blivit sjuka på vägen hade nämligen lyfts av i Dubai, där man istället hade fyllt på med andra passagerare.

– Med tanke på att vi inte hade övat och att det egentligen bara fanns en preliminär plan, så är jag mycket nöjd med vår insats. Kan man förbereda det här så kan man säkert utveckla rutiner för att få fram och föra över passagerarlistorna på ett bra sätt. Kommunikationerna med SOS Alarm fungerade utmärkt. SOS-centralen i Göteborg var på topp. Vi gjorde en sambandsplan som vi följde till punkt och pricka. Däremot fungerade vårt samarbete med SOS International i Köpenhamn sämre. Jag tror att de blev överbelastade och inte orkade med det hela riktigt.

Göran Harrysson, Region Skåne

”Det tog tid att få samsyn med danska kolleger”

– Vi hade bra kontroll över situationen i samband med att människor återvände till Sverige från flodvågskatastrofen, säger Göran Harrysson, ambulanschef i Region Skåne och tjänsteman i beredskap under de aktuella dagarna. Också samarbetet med polisen, länsstyrelsen och andra officiella organ samt med olika ideella organisationer fungerade bra. Alla tidigare kontakter kunde snabbt upparbetas.

– Däremot lyckades vi initialt inte åstadkomma någon samsyn med våra danska kolleger på hur man bör agera i sådana här situationer. Ett stort antal svenskar anlände till Kastrup, men när jag de första dagarna hade kontakt med Danmark så kände de inte att det behövdes några särskilda arrangemang för mottagandet. Danmark fick ansvara för sitt och sedan kunde vi bistå dem, vilket vi kom igång med först 29 december.

Göran Harrysson är även missnöjd med de listor över ankommande flyg som man fick tillgång till via SOS Alarm. Han menar att om man hade slagit sig till ro med den information som de innehöll så hade man missat många flyg till både Kastrup, Arlanda och Sturup. Därför tvingades man gå andra vägar för att säkerställa korrekt information.

– Men telefonkonferenserna fungerade bra, även om det kanske borde ha varit litet mer disciplin eftersom de tenderade dra ut på tiden. Vid konferenserna

briefade SOS Alarm, myndigheter och organisationer varandra för att få reda på vad som hände.

– SOS-centralen i Malmö hade ett jättestort engagemang och kontakterna med dem fungerade på ett fantastiskt sätt. De jagade uppgifter och stöttade oss med information som vi inte hade efterfrågat men som var bra. En del hade bra kontakt med flygvärlden och kunde ta fram uppgifter som hjälpte oss på olika sätt. Jag vill särskilt tacka alla på centralen för det engagerade arbete som de utförde.

Per Andersson, Uppsala läns landsting

”Urdåligt att det inte fanns någon nationell ledning”

– Jag kom i kontakt med händelsen i Sydostasien via SOS-centralen i Uppsala då jag gick på som landstingets tjänsteman i beredskap 27 december, berättar Per Andersson, avdelningschef vid ambulanssjukvården i Uppsala län.

– När jag talade med Socialstyrelsen kl 10 stod det redan klart att många svenskar var inblandade och jag frågade om det inte vore lämpligt att göra i ordning det nationella ambulansflyget, vilket tar ett antal timmar. De meddelade att det saknades avtal och att man inte hade fått någon begäran från Thailand. Kl 15.30 var det telefonmöte med bl a Socialstyrelsen och UD. Vårt landsting hade efterfrågat en nationell ledning eftersom händelsen var så stor.

Framåt kl 21 stod det klart att Stockholm skulle leda insatsen på Arlanda. Region Skåne skulle sköta det som hände på Sturup och Västra Götalandsregionen det som hände på Landvetter. Någon nationell ledning fanns dock inte, vilket Per Andersson karaktäriserar som ”urdåligt”.

– Vi skulle få information från SOS-centralen i Stockholm via centralen i Uppsala som skulle faxa oss. Sedan rullade arbetet på. I början hade vi stabsgenomgång två eller tre gånger per dag. Tre av våra fyra tjänstemän i beredskap skötte det operativa arbetet i landstingets regionala stab. Vi hade även kontakter med CESAM-gruppen där företrädare för länsstyrelsen, polisen, sjukvården, kommunerna, brandförsvaret, media, försvarsmakten m fl ingår.

– 29 december fick vi förfrågningar från den regionala ledningen i Stockholms län om sjukvårdsgrupper och ambulanser på Arlanda. Jag hade redan lagt besättningar i beredskap så det var bara att ringa in dem. På morgonen 30 december fick vi även en förfrågan om att ta över ansvaret för brytpunkten i Rosersberg, vilket vi gjorde dagen därpå. Stockholm hade förlagt en ambulansdepå till Rosersberg, vilket var ett mycket bra initiativ.

– Vi hade velat ha bättre information om vårdbehoven bland dem som fanns ombord på flygplanen. Den informationen var dock obefintlig – trots att man hade 10 timmar på sig att ta reda på det. Vidare borde man ha dragit ned folk till Thailand så att de hade kunnat börja jobba på planen på vägen hem och inventerat behoven. Informationen om

vad som kom med ambulansflygen var dock mycket bättre.

– Kontakterna med SOS Alarm fungerade bra. I Uppsala tog de in en person extra, vilket visade sig vara klokt eftersom denne periodvis fick rätt mycket att göra. Kontakterna med staben i Stockholm fungerade också i huvudsak bra, även om det ibland var litet rörigt.

Per Andersson menar att en viktig erfarenhet inför framtiden är att det måste finnas en nationell strategisk ledning. För sjukvårdens del bör det vara Socialstyrelsen eller någon av dem utsedd.

– Det måste finnas någon som rangordnar behoven samt fördelar och prioriterar resurserna inom Sverige. Vid en stor olycka håller det inte att man sitter och ”hackar” var och en i sin region.

Lars Engerström, SOS Alarm

”Alla fick ett bra medicinskt och psykosocialt omhändertagande”

– Vi insåg tidigt att många svenskar behövde psykosocialt omhändertagande – i Thailand och när de kom hem till Sverige. Därför uppmanade vi driftledaren i Stockholm att han skulle etablera och kontrollera kontaktvägarna med kommunernas POSOM-grupper. Det skedde på de flesta SOS-centraler redan nästa morgon.

– Efterhand insåg vi katastrofens omfattning och att Sverige kunde förvänta sig ett stort antal skadade människor som skulle komma hem under en period på kanske fjorton dagar. Vid så här stora

samhällspåfrestningar, både regionalt och lokalt, har länsstyrelserna ett övergripande ansvar, men jag kan inte erinra mig att alla landsting och kommuner någonsin har gått upp i beredskap samtidigt. Det var unikt.

Tack vare god samverkan mellan berörda myndigheter menar Lars Engerström, chefläkare vid SOS Alarm, att människor fick ett mycket bra medicinskt och psykosocialt omhändertagande sedan de väl hade återbördats till Sverige. Stödet gavs främst av landstingens medicinska sjukvårdsgrupper och PKL-grupper (psykiatrisk katastrofledning), samt av kommunernas POSOM-grupper. Efterhand fick dessa utökade resurser att också ta hand om de hemvändandes psykiska reaktioner.

– Många sjukvårdshuvudmän har uttryckt sin uppskattning för det arbete som SOS Alarm och dess lokala SOS-centraler utförde under det här förloppet. Den viktigaste erfarenheten för framtiden är att Sverige måste se över styrningen av de samlade samhällsresurserna vid en stor belastning eller kris.

---

*Britta Rundström,
Sveriges Kommuner och Landsting*

”Listorna över vilka som kom hem gick inte att få fram för kommunerna”

Britta Rundström på Sveriges Kommuner och Landsting ansvarade före årsskiftet för bl a skydd- och säkerhetsfrågor. Till och med morgonmötet 2 januari deltog hon i de dagliga telefonmöten som arrangerades kl 10 och 15.

– Från början tänkte vi att vi inte har någon roll men ”OK, vi får väl lyssna lite och se hur det fungerar och vad myndigheterna tänker göra”, men förbundets roll blev snabbt att påminna om kommunernas roll och ansvar för de olika frågor samt att tillse att kommunerna fick adekvat information rörande de hemresanden till kommunernas POSOM-grupper. Den frågan diskuterades sedan vid nästan varje möte, men det skulle visa sig vara så besvärligt att några listor över vilka som kom hem aldrig gick att få fram till kommunerna.

– Redan 28 december kunde vi förse kommunerna med listor från resebolagen om hur många som hade åkt till Thailand och i vilken kommun de hörde hemma så att de kunde få ett hum om hur många som överhuvud taget kunde komma tillbaka. UD hade listor men kunde inte leverera dem. Vid ett möte sades det att SOS Alarm hade listorna och att de skulle leverera dem till länsstyrelserna och landstinget. Länsstyrelserna ville dock inte dela med sig till kommunerna. Länsstyrelsen i Stockholm hade inte tid att sortera ut de resenärer som hörde hemma i kommunen. Då åkte kommunens tjänstemän dit för att själva plocka ut de uppgifter man behövde. Listorna fick inte lämna länsstyrelsens lokaler.

På nyårsafton väckte Britta Rundström frågan om listor över dem som var saknade och identifierade omkomna, eftersom det bara var en vecka kvar till skolstarten. Kommunerna behövde veta om det fanns lärare, vilka elever som saknades etc, men även detta misslyckades vi med.

– Först meddelade Rikspolisstyrelsen (RPS) att de skulle ansvara för listorna och skicka ut dem till sina 21 lokala polismyndigheter. Därefter skulle kommunerna kunna få listorna via dem. Men när kommunerna tog kontakt med de lokala polismyndigheterna hade man ingen aning om det. På RPS fick kommunerna beskedet att de först måste analysera listorna, vilket skulle ta minst en vecka. När sedan listorna blev tillgängliga var de felaktiga.

– Kontakterna med SOS Alarm fungerade alldeles utmärkt. Det var mycket bra att man anordnade telefonmöten för att förvissa sig om att saker och ting fungerade på ett tillfredsställande sätt. På så sätt fick också alla olika myndigheter reda på vad som hände.

Leif Markström, SOS Alarm, Luleå

”Vi blev en kontaktpunkt för länsstyrelsen och landstinget”

Under flodvågskatastrofen ingick platschef Leif Markström vid SOS-centralen i Luleå i länsstyrelsens samverkansråd med Norrbottens landshövding som ordförande.

– Från 29 december till 4 januari hade samverkansrådet dagliga sammanträden på länsstyrelsen, där man lyfte olika frågor och förberedde sig. Vid dessa möten medverkade samtliga myndigheter på regional nivå eller länsnivå, bl a landsting, polis och militära myndigheter samt Röda korset.

– I det läget hade jag mycket stor nytta av den information som jag löpan-

de fick via SOS Alarms intranät. Jag kunde bl a informera om läget runt Arlanda och vad som hände där.

– Vid samverkansrådets möten försökte vi sammanställa den information som kom in från olika håll. Alla bidrog med någon bit. Vi ville bl a förbereda oss för en eventuell anstormning av skadade eftersom det hade funnits ca 300 norrbottningar i Thailand när katastrofen inträffade. Nu var ingen av alla dem som kom hem skadad eller i behov av sjukhusvård, men när man hade sammanställt alla listor visade det sig att 14 norrbottningar saknades eller hade omkommit.

– Efter varje möte i samverkansrådet lade jag under ”Platschefen informerar” på vår egen lokala hemsida ut information om Asien och Norrbotten. På så sätt kunde alla på SOS-centralen ta del av den informationen. Vi blev även en kontaktpunkt för länsstyrelsen och landstinget vad beträffar den information som kom från SOS Alarm centralt – först via fax och sedan via mejl. Det gällde bl a passagerarlistor, landnings- och starttider, beräknat antal anländande till Arlanda etc.

– Vi vidarebefordrade denna information enligt de direktiv som vi hade fått. Enligt dessa skulle passagerarlistorna överlämnas till landstingets tjänsteman i beredskap. Därefter kunde länsstyrelsen begära att få ut denna informationen från landstinget, vilket man också gjorde.

– Passagerarlistorna måste hanteras så att de inte blev offentlig handling. Fax från bl a UD till vakthavande befäl på länsstyrelsen gick till SOS-centralen i Luleå, där de belades med sekretess.

Därefter kunde vi per telefon meddela att de kunde hämta det hos oss.

Vi fungerade alltså som en sluss för sekretessbelagd information eftersom SOS-centralen utgör en sekretessmiljö dygnet runt.

– Den POSOSM-grupp som Luleå kommun hade startat upp fungerade som en första mottagningsgrupp för hela länet eftersom kommunen bl a omfattar Kallax flygplats. De hade stor hjälp av Röda korsets frivilliga som på Kallax informerade om var respektive kommuns POSOM-grupp fanns.

Leif Lundgren, SOS Alarm, Örebro

”Måndagen 27 december informerades POSOM-grupperna i Örebro län”

Den 26 december ca kl 05.30 fick SOS-centralen i Örebro ett samtal från en dam som vill ha telefonnumret till SOS

International. Hon hade blivit kontaktad av anhöriga i Thailand som hade berättat om en stor våg som hade svept in över stranden och skadat många svenskar.

– Måndagen den 27 december informerades kommunernas POSOM-grupper samt förmedlades kontakt mellan tjänsteman i beredskap i Västra Götalandsregionen och Örebro läns landsting, berättar platschef Leif Lundgren vid SOS-centralen i Örebro. Nästa dag stämde läget av med avseende på ambulans- och andra transportresurser, kommunernas POSOM-beredskap etc.

Onsdagen den 29 december hade samtliga chefer inom SOS Alarm en telefonkonferens med ledningen, då läget i alla län stämde av och det fortsatta centrala stabsarbetet på SOS-centralen i Stockholm diskuterades. På eftermiddagen ägde en ”konstituerande” träff rum i länets samverkansgrupp, i vilken ingick företrädare för länsstyrelsen, landstinget, Kommunförbundet, Polisen, SOS Alarm och Svenska kyrkan.

– Tiden fram till nyårsafton präglades mycket av olika kontakter för att få ihop ambulanslogistiken i länet och beredskapen på Arlanda. Dessutom skapades en beredskap för låsöppningar för hemvändande eftersom de befarades kunna sakna nycklar.

Ambulansdirigeringsuppdraget innebär under hela händelseförloppet i stort sett normal arbetsbelastning tack vare den goda beredskap med ambulanser som tillskapades på Rosersberg nära Arlanda. Dessutom var det lätt att få ambulanspersonal att arbeta extra.

– Under en dryg vecka efter händelsen hade vi betydligt färre 112 samtal från hjälpsökande som behövde psykosocialt eller annat samtalsstöd än vad man hade förväntat sig, säger Leif Lundgren. Det var sannolikt tack vare kommunernas snabba uppstart av sitt POSOM-arbete.

SOS-centralen tog emot passagerarlistor över flyg som anlät från området till Sverige samt några listor över

passagerare på väg, vilka vidarebefordrades till landstinget för dess vårdplanering. Kommunerna fick i ett senare skede tillgång till dessa listor via Länskriminalen.

Torbjörn Halldin, SOS Alarm, Karlstad

”200 samtal till Räddningsverkets vakthavande första dygnet”

SOS-centralen i Karlstad ska enligt två jourteleavtal med Statens Räddningsverkets dels under icke-kontorstid ta emot samtal till verkets vakthavande tjänsteman, dels vara kontaktpunkt för UNDAC (United Nations Disaster Assessment Coordination), som har till uppgift att snabbt bedöma och koordinera räddningsarbetet vid större olyckor/katastrofer.

UNDAC består totalt av 150 personer från 32 länder, varav nio från Sverige. Inom fyra timmar efter larm ska en styrka på 20-30 personer vara på väg till katastrofplatsen. Normalt leds styrkan från OCHA (Office for the Co-ordination of Humanitarian Affairs) i Genève. SOS-centralens uppdrag är att via fax och SMS larma dess medlemmar samt att koordinera dess initiala hantering.

Under det första dygnet söktes vakthavande tjänsteman vid närmare 200 tillfällen i skiftande ärenden – från folk som ville skänka utrustning eller frivilliga som ville hjälpa till i Thailand till myndigheter som ville komma i kontakt med Räddningsverket.

– Tidigt den 27 december började vi att efter ett meddelande från SOS Alarm

centralt förbereda oss på ett omfattande och krävande arbete, berättar SOS-centralens platschef Thorbjörn Halldin. Vår roll var främst att förmedla passagerarlistor, flygtider m m till rätt instans samt att säkra logistiken beträffande ambulans-transporter och mottagande sjukhus.

Under arbetet efter flodvågskatastrofer tenderade SOS-centralen att bli kontaktpunkt för nationella myndigheter och organisationer. Centralen ingick bl a i en länsberedningsgrupp tillsammans med länsstyrelsen, som ledde arbetet, landstinget, kommunerna, polisen, räddningstjänsten och Svenska kyrkan. Från 29 december tog centralen över alla POSOM-samtal nattetid och för de sista veckorna i januari utvidgades detta mandat till att förmedla sådana samtal till rätt instans dygnet runt.

Av ett knappt 30-tal som återvände till vårt län behövde sju söka vård på sjukhus. Vidare saknas sju personer varav en är identifierad död.

Sven-Runo Bergqvist, SOS Alarm

”Rutinerna behövs även vid extraordinär händelse”

– Med facit i hand vet vi att alla som behövde professionellt medicinskt omhändertagande och relevant transport fick detta, konstaterar SOS Alarms VD Sven-Runo Bergqvist. Alla transporterades snabbt dit de skulle. Både sjukvårdshuvudmännen och SOS Alarm hanterade osäkerheten kring passagerarnas antal och medicinska status genom att

hålla hög beredskap. Det innebar självklart att mer resurser togs i anspråk än vad som hade krävts om mer information hade funnits tillgänglig, men endast ett fåtal har beklagat detta.

Sven-Runo Bergqvist menar att en övergripande slutsats inför framtiden är att man alltid, för att få igång ett effektivt informationsutbyte, bör inrätta ett nationellt forum av den karaktär som inrättades ad hoc på initiativ av SOS Alarm.

– Det kommer alltid att uppstå situationer som man inte kan planera inför och då är förmågan att improvisera mycket värdefull. Våra operativa medarbetare är vana att varje dag snabbt utforma praktiska lösningar som fungerar.

Under hela förloppet hade Sven-Runo Bergqvist i egenskap av SOS Alarms VD daglig telefonkontakt kring händelseutvecklingen med företagets styrelseordförande Curt Persson.

– Vi samrådde bl a om SOS Alarms policy gentemot massmedia och valde att koncentrera företagets insatser på operativt arbete. I likhet med andra sjukvårdsärenden krävde dessutom situationen sekretess, vilket underlättades med en låg massmedial profil.

– Händelsen var extraordinär och krävde mycket resurser från vår sida, men SOS Alarm kunde ändå hela tiden tillämpa de rutiner som vi alltid följer när vi skapar trygghet i nödsituationer. Genom att SOS Alarm är ett riktäckande företag har vi god överblick över tillgängliga resurser vid stora händelser.
